

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Погосова А.В., к.е.н., доцент

Постановка проблеми. В ринкових умовах головною метою діяльності підприємства є отримання прибутку, забезпечення якої має надати чітко налагоджена інформаційна облікова система, до якої в свою чергу висовуються нові вимоги та завдання. Діючі системи обліку, що застосовуються вітчизняними підприємствами, практично не забезпечують потреб управління. Однією з основних проблем управління, що пов'язана з сучасним станом обліку, є недостатність оперативності надходження інформації про витрати та формування собівартості продукції. Витрати на виробництво є одним із центральних об'єктів обліку підприємства, оскільки потребують постійного контролю з боку управлінського персоналу.

Аналіз останніх досліджень. Питанням теорії й методології обліку витрат на виробництво присвятили роботи такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як: О.С. Бородкін, Ф.Ф. Бутинець, З.В. Гуцайлюк, Г.Г. Кірейцев, Я.Д. Крупка, В.Г. Линник, Ю.Я. Литвин, Л. В. Нападовська, М.С. Пушкар, В.В. Сопко, К. Друрі, Р. Ентоні, В.Ф. Палій, Ч.Т. Хорнгрен,

А. Яругова та інші.

Зі вступом України до Світової організації торгівлі спостерігається підвищення та нагнітання конкурентної боротьби у ринкових відносинах практично всіх без винятку галузей економіки. В умовах жорсткої конкуренції господарюючі суб'єкти прагнуть надійно закріпити за собою ринки збуту. Така ситуація потребує пошуку шляхів оптимізації витрат всіх без винятку господарських операцій з одночасним контролем за збереженням, та інколи навіть підвищенням, якісних характеристик продукції, робіт та послуг.

Метою дослідження є вивчення сучасного стану організації обліку та контролю витрат на виробництво продукції рослинництва та надання практичних рекомендацій щодо удосконалення обліково-аналітичної роботи управління витратами на сільськогосподарських підприємствах України.

Об'єктом дослідження є діяльність сільськогосподарських підприємств України.

В процесі дослідження застосовувались наступні методи: індукції і дедукції – для розкриття сутності та змісту витрат; узагальнення і порівняння – для визначення загальних тенденцій розвитку обліку і контролю витрат; спостереження – для вивчення стану обліку і контролю витрат та їхнього місця у системі управління підприємством; аналізу і синтезу – для вивчення тенденцій та закономірностей формування витрат; монографічний – для поглибленого вивчення практики формування витрат агропромислового виробництва.

Результати дослідження. Характерною особливістю процесу виробництва є формування витрат на виробництво продукції. В загальноекономічному розумінні *витрати*, згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», визнають або як зменшення активів, або як збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені [1]. Витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони були здійснені, що відповідає застосованому в національних стандартах принципу нарахування та відповідності доходів і витрат.

Рослинництво є однією із основних і специфічних галузей сільськогосподарського виробництва. На процес відтворення засобів у рослинництві суттєвий вплив має сезонний характер виробництва, зокрема невідповідність періоду понесення витрат і періоду виходу продукції. Виробничі витрати на вирощування сільськогосподарських культур здійснюються протягом тривалого періоду, а продукцію отримують в момент біологічного дозрівання рослин. Тому бухгалтерський облік повинен чітко розмежувати витрати за роками: витрати під урожай поточного року і витрати під урожай майбутніх років. Крім того, аналітичний облік виробничих витрат можна організувати також за видами виробництв і культурами, за основними статтями витрат, а також за внутрішньогосподарськими підрозділами [2].

Питання групування витрат за статтями, як показали дослідження, вирішують сьогодні самі підприємства. Але у межах кожної галузі діяльності номенклатура статей, їх зміст, групування витрат та їх розподіл мають бути однаковими для того, щоб отримувати однакові показники собівартості у плануванні, обліку та калькулюванні. Для визначення науково обгрунтованої номенклатури калькуляційних статей необхідно, насамперед, вирішити питання критеріїв виділення тих чи інших витрат в окрему статтю. Головним критерієм виділення тих чи інших витрат у самостійну статтю є їх значення для формування собівартості продукції, яку виробляє підприємство тієї чи іншої галузі. Такі витрати мають у багатьох випадках значну питому вагу в загальній структурі собівартості та відображують галузеву специфіку формування собівартості, яка обумовлена технологією виробництва, характером виробленої продукції [3].

Проведені дослідження показали, що на практиці в сільськогосподарських підприємствах допускається відступ від запропонованого Методичними рекомендаціями

переліку статей витрат.

Виділяючи окремі витрати в самостійні калькуляційні статті, необхідно врахувати доцільність такого виділення. Так, збільшення частки прямих витрат через розмежування комплексних витрат підвищує точність визначення собівартості продукції, що у ринкових умовах відіграє важливу роль при прийнятті рішень.

В сільському господарстві згідно з Методичними рекомендаціями застосовують достатньо широку номенклатуру статей витрат: витрати на оплату праці; насіння і посадковий матеріал; паливо та мастильні матеріали; добрива; засоби захисту рослин і тварин; корми; сировина і матеріали; роботи та послуги; витрати на ремонт необоротних активів; інші витрати на утримання основних засобів; інші витрати; непродуктивні витрати (в обліку); загальновиробничі витрати [4].

В переліку статей відсутня стаття «Відрахування на соціальні заходи». Вищезгадану статтю або «забули» включити до переліку, або навмисне не включили, пояснюючи це тим, що сьогодні майже всі сільськогосподарські підприємства є платниками фіксованого податку, який звільняє від сплати відрахувань на соціальні заходи, тому стаття втратила чинність. Відрахування на соціальні заходи можна прямо відносити на собівартість продукції, а суми фіксованого сільськогосподарського податку обліковуються на рахунку 91 «Загальновиробничі витрати» і відносяться на собівартість методом розподілу між окремими видами продукції, що знижує достовірність і точність обчислення собівартості продукції. Тому, на нашу думку, включення статті «Відрахування на соціальні заходи» до переліку статей є необхідним для точного і достовірного обчислення собівартості продукції.

На статтю «Добрива» включаються витрати на внесені в ґрунт під сільськогосподарські культури органічні, мінеральні, бактеріальні, інші добрива та мікродобрива. Витрати на підготовку добрив, навантаження їх в транспортні засоби і розкидачі, вивезення в поле та внесення в ґрунт списуються на конкретну сільськогосподарську культуру (групу культур) за відповідними статтями витрат і на дану статтю не включаються. В господарствах за останні 5-7 років мінеральних добрив вносять менше, а органічних більше, це пов'язано з тим, що органічні добрива, як правило, є продукт власного виробництва, а мінеральні - куповані.

Органічні добрива списують на виробництво за собівартістю, а мінеральні - за купівельними цінами. Це надає підставу запропонувати деталізацію статті «Добрива» на «Добрива органічні» та «Добрива мінеральні», що дозволяє побудувати належну систему контролю за витрачанням добрив.

Стаття «Витрати на ремонт необоротних активів» включає суми на оплату працівників, зайнятих на ремонтних операціях, вартість запасних частин, ремонтно-будівельних та інших матеріалів, витрачених на поточний ремонт основних засобів; вартість послуг сторонніх організацій та власних майстерень з технічного обслуговування і поточного ремонту тракторів, сільськогосподарських машин та обладнання. Аналізуючи даний перелік витрат вважаємо доцільним об'єднати вищезгадану статтю із статтею «Інші витрати на утримання основних засобів» і дати наступну назву «Витрати на утримання та ремонт необоротних активів».

Таким чином, за результатами проведеного дослідження ми пропонуємо такий склад статей витрат сільськогосподарського виробництва: витрати на оплату праці; витрати на соціальні заходи; насіння та посадковий матеріал; паливо та мастильні матеріали; добрива, в т.ч.: органічні; мінеральні; засоби захисту рослин; сировина та матеріали; роботи та послуги; витрати на утримання і ремонт основних засобів; інші витрати; непродуктивні витрати; загальновиробничі витрати. Запропонований склад статей витрат дозволить побудувати належну систему управлінського обліку і контролю витрат виробництва.

Також встановлені норми виробничих витрат дозволяють розраховувати собівартість продукції відразу після закінчення її виробництва, що є надзвичайно

важливим для прийняття оперативних управлінських рішень і вирішення маркетингових проблем. Це має позитивний вплив на спрощення та підвищення оперативності самої процедури розрахунків собівартості одиниці продукції (робіт чи послуг). При цьому, на нашу думку, загальновиробничі витрати доцільно поділяти на такі складові: змінні витрати на обслуговування виробництва; змінні витрати на управління виробництвом; умовно-постійні витрати на обслуговування виробництва; умовно-постійні витрати на управління виробництвом.

Висновки. Згідно проведеного дослідження з метою удосконалення обліку та контролю витрат на виробництво продукції рослинництва у сільськогосподарських підприємствах, на нашу думку, доцільно: до переліку статей витрат включити статтю «Витрати на соціальні заходи», на статті «Добрива» окремо обліковувати добрива мінеральні і добрива органічні, додати статтю «Витрати на утримання та ремонт необоротних активів»; загальновиробничі витрати поділяти на такі складові: змінні витрати на обслуговування виробництва; змінні витрати на управління виробництвом; умовно-постійні витрати на обслуговування виробництва; умовно-постійні витрати на управління виробництвом. Перспективою подальших досліджень є вивчення питання планування та аналізу відхилень витрат на виробництво сільськогосподарської продукції.

Використані джерела інформації

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати». - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://buhgalter911.com/>
2. Фурман Б.В. Управління витратами у системі стратегій аграрних підприємств / Фурман Б.В., Недбалюк О.О. // Матеріали конференції: Перспективные вопросы мировой науки – 2012. - [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://www.rusnauka.com/Page_ru.htm
3. Штепа О.Ю. Особливості обліку затрат і калькулювання собівартості продукції рослинництва / О.Ю. Штепа // Матеріали конференції «Ключевые проблемы современной науки – 2013» . - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2013/Economics.htm
4. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств, затверджені наказом Міністерства аграрної політики України від 18 травня 2001 року №132. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://buhgalter911.com/>